

**การศึกษาเปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐาน : กรณีการลงนิคหกรรม
ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) กับประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1**

Comparative study of the listening to evidence : case study of niggahakamma
under the rules of sangha supreme council of thailand no.11 (b.e.2521) with the
criminal procedure code section 226 and section 226/1

พระมหาอุตร อุตตโร (มากดี),¹ พระสิทธินิติธาดา²
ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล,³ วรพจน์ ถนอมกุล⁴

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักการลงนิคหกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) 2) เพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1 3) เพื่อเปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานการลงนิคหกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1 และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมจากเอกสารต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย พบว่า

1. หลักการลงนิคหกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) แบ่งนิคหกรรมออกเป็น 9 ประเภท คือ 1) ตัซขณียกรรม (การชูปู) 2) นิยสกรรม (การให้กลับไปถือศีลใหม่) 3) ปัพพชณียกรรม (การขับไล่) 4) ปฏิสารณียกรรม (การให้กลับสำนึกได้) 5) อุกเขปนียกรรม (การยกออกจากหมู่) 6) ตัสสปาปิยสิกากรรม (การลงโทษแก่คนผิดแม้เจ้าตัวไม่ยอมรับ) 7) ปกาสณียกรรม (การประกาศข้อเท็จจริงให้พุทธบริษัทรู้) 8) ปัตตนิกุชชนกรรม (การคว่ำบาตร) และ 9) พรหมทัณฑกรรม (การลงพรหมทัณฑ์)

¹ นิสิตหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, E-mail. Udon921@gmail.com

³ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายนิคคกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีความเหมือนกัน ได้แก่ การฟ้องร้อง การไต่สวนมูลฟ้อง การอ้างพยานหลักฐาน วิธีบังคับตามคำวินิจฉัย และบทลงโทษ

3. ข้อเสนอแนะ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ในหมวดที่ 4 วิธีอ้างพยานหลักฐาน โดยการแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 55 วรรค 2 เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานขององค์คณะผู้พิจารณา โดยการเพิ่มเติมข้อความให้เหมาะสม ดังนี้

ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ด้วย (1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น (2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี (3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ และ(4) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

คำสำคัญ : การรับฟังพยานหลักฐาน, การลงนิคคกรรม, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521), ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1

Abstract

The research study provides 4 objectives, 1) To study the principles of Niggahakamma under the Rules of Sangha Supreme Council of Thailand No.11 (B.E.2521). 2) To study the Listening to Evidence of the Criminal Procedure Code Section 226 and Section 226/1. 3) To compare between the Listening to Evidence of Niggahakamma under the Rules of Sangha Supreme Council of Thailand No.11 (B.E.2521) and the Criminal Procedure Code Section 226 and Section 226/1. and 4) To advice the ways to improve the Rules of Sangha Supreme Council of Thailand No.11 (B.E.2521) and concerning laws.This methodology is the qualitative research. The researcher has studied and collected data as well as the documentaries to comparative analysis by the method of Analytical Description which is the systematically linked context.

The results of the study, found that;

1. The principles of Niggahakamma (Punishment) under the Rules of Sangha Supreme Council of Thailand No.11 (B.E.2521), consisting of 9 kinds. 1) Tajjanikamma (intimidation) 2) Niyasakamma (Retraining) 3) Papajaniyakamma (expulsion) 4) Patisaraniyakamma (To repent) 5) Ukkhepaniyakamma (Out-group) 6) Tassapapiyasikakamm (Forced to punish) 7) Pakasaniyakamma (Announcement) 8) Pattanikujjanakamma (Not associated to repent) 9) Bhramadandajamma (Punishment to repent).

2.The results of comparative analysis between the Listening to Evidence of Niggahakamma under the Rules of Sangha Supreme Council of Thailand No.11 (B.E.2521) and the Criminal Law procedure found that the impleads, the investigations, the citing evidences and the enforcing Criminal Law, there are similar.

3.The suggestions is improvement The Sangha Supreme Council of Thailand No.11 (B.E.2521), in Section 4: The method of citing evidences by amendment the Section 55 (2), legislating the evidence listening of the considered committee by suitable amendment as follows:

On the considerations of evidence listening, according to 1) The court considering to all behaviors comprising as follows: (1) The value of proving, the importance and the belief of the evidence. (2) The behavior and the extreme illegality (3) The damage pattern of the illegality and (4) The person who committed illegal with the evidence should be punished or not and how to be penalizing.

Keyword: the listening to evidence, niggahakamma under, the rules of sangha supreme council of Thailand no.11 (b.e.2521) , the criminal procedure code section 226 and section 226/1

1. บทนำ

ก่อนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระอานนที่ได้ทูลถามว่า โดยกาลล่วงไปแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น จะให้ใครเป็นศาสดา พระพุทธเจ้า ตรัสว่า โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญุตโต โส โว มมจฺเจเนน สตถา แปลว่า ตูก่อนอานนท ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงและบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นแล จัดเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงลับไปแห่งเรา

การที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระธรรมวินัยไว้ ก็เพื่อจัดวางระบบและแบบแผนให้คนประพฤติปฏิบัติตาม ให้ดำเนินไปตามพุทธบัญญัติ ซึ่งมีใช่เป็นเพียงแค่กฎที่มีสภาพบังคับ แต่เป็นกฎหรือแนวทางที่เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติของสมาชิกสังคมสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งต่อมาพระภิกษุสงฆ์มากขึ้น มีทั้งผู้ที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ทั้งผู้ที่ประพฤตินอกธรรมนอกวินัย จึงมีมีวิธีการลงโทษภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรียกว่า “นิคหกรรม” คือ การลงโทษแก่ภิกษุที่ประพฤติผิดศีลธรรมผิดวินัยทั้งโทษที่เป็นเสตกิจฉาและอเทกกิจฉา

วินัยเป็นเครื่องมือพัฒนาสู่การจัดระบบสังคม เช่น การจัดระบบเศรษฐกิจ ในเรื่องความเป็นอยู่เกี่ยวกับปัจจัยแห่งการผลิต มี คน ทุน เป็นต้น หรือการจัดระบบสังคมว่าเราจะอยู่กันอย่างไร การจัดระบบการบริหารการปกครองการพิจารณาตัดสินคดี⁵ ซึ่งมีใช่เป็นเพียงแค่กฎที่มีสภาพบังคับ แต่เป็นกฎหรือแนวทางที่เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติของสมาชิกสังคมสงฆ์สมาชิกในสังคมสงฆ์

⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), *วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด*, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, 2550), หน้า 7.

จะต้องให้การเคารพและศึกษา เพื่อให้ทราบถึงคุณประโยชน์ของพระวินัย หากมีการละเมิดพระวินัยแล้ว ก็จะต้องมีการดำเนินการแก้ไข นอกจากนั้นเมื่อมีพระธรรมและพระวินัยแล้วในกฎเกณฑ์ของสงฆ์ก็จะต้องมีระเบียบวิธีการหรือรูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการละเมิดพระธรรมวินัยนั้นด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะเป็นการแก้ไขปัญหาและกำจัดพระภิกษุที่ไม่ได้ออกไปจากหมู่ ซึ่งรูปแบบและกระบวนการดังกล่าวเรียกว่า อธิกรณสมณะ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ทรงกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมและพระวินัย นั้นเอง

สงฆ์ทุกรูปจะอ้างว่าไม่รู้พระวินัย จะไม่ต้องรับโทษจากการละเมิดพระวินัยไม่ได้ และสมาชิกทุกคนในระบบสงฆ์จะต้องมีส่วนร่วมในการลงโทษผู้กระทำความผิด หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขและป้องกันปัญหาอันจะเกิดจากการละเมิดพระวินัยด้วย ซึ่งรูปแบบและกระบวนการที่จะต้องนำมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหานี้เรียกว่าอธิกรณสมณวิธี โดยมีคณะสงฆ์หรือสภาสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ในพระพุทธศาสนามีวิธีการลงโทษภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย เรียกว่า “นิกคกรรม” นิกคหะเป็นคำคู่กับปคหะ นิกคหะ คือ การกำราบ, การปราบปราม, หมายถึง การลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ ตั้งแต่สถานเบาไปจนถึงสถานหนัก ทั้งนี้เพื่อให้เข็ดหลาบให้รู้สำนึก หรือ เพื่อกำจัดออกจากหมู่คณะ นิกคกรรม จึงเป็นกิจที่พึงทำอย่างหนึ่งของผู้ปกครองหมู่คณะ ส่วนปคหะ คือการยกย่อง ทั้งสองอย่างนี้เป็นเครื่องมือในการปกครอง มีความสำคัญเท่า ๆ กัน เมื่อมีผู้ประพฤติมิชอบสมควรแก่นิกคกรรม พระพุทธเจ้าก็ทรงประทานอนุญาตให้สงฆ์ทำนิกคกรรมแก่ผู้นั้นตามพระธรรมวินัย

ในปัจจุบัน คณะสงฆ์ไทยบัญญัติกฎของมหาเถรสมาคมฉบับที่ 11 พ.ศ.2521 โดยเฉพาะ เรียกว่า กฎนิกคกรรม แต่ใช้ในกรณีความผิดที่ร้ายแรงหรือครุภักติ ซึ่งนิกคกรรมดังกล่าว มีวินัย คือ นิกคกรรมขั้นต้น นิกคกรรมขั้นอุทธรณ์ และนิกคกรรมขั้นฎีกา มีผู้พิจารณาโทษผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย⁶ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา ในบทนี้จักได้นำเสนอ ความหมายของนิกคกรรม วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกคกรรม ลักษณะการลงนิกคกรรม วิธีอ้างพยานหลักฐาน วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยในการลงนิกคกรรม และในปัจจุบันนี้ มีข่าวปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ที่พระสงฆ์ประพฤติผิดพระธรรมพระวินัย ดังที่พระองค์ทรงตรัสถึงภัย 5 ประการ⁷ อันจะเกิดแก่ภิกษุที่จะบังเกิดในกาลต่อไปที่ควรจะต้องละเพื่อกันความเสื่อมของพระศาสนา คือ การชอบจิวรติงาม ทั้งผ้าบังสุกุลชอบอยู่ตามเมืองใหญ่ชอบอยู่สุขสบาย ทั้งการอยู่อาศัย การละทิ้งบิณฑบาต ทานอาหารเลิศรส คลุกคลีกับสตรีเพศ คบกับคนมีวัตรปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเมื่อพระภิกษุสงฆ์ทุกรูปต่างบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาโดยสมัครใจแล้ว พระภิกษุสงฆ์ต่างได้แสดงเจตนายอมรับพระวินัยบัญญัติของพระองค์ทุกประการ และเป็นการให้สัญญาว่าเมื่อบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์แล้วจะปฏิบัติตามพระธรรมพระวินัยและระเบียบข้อบังคับของคณะสงฆ์ที่มีอยู่แล้วทั้งสิ้น ทั้งนี้ก็เพื่ออบรมผู้บวชให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ดังคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า “สพฺพปาปสฺส อภินฺน กุสลสฺสุปสมปทา สจฺจิตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ”⁸ คือ การเว้นความชั่ว ทำความดี ทำจิตให้ผ่องใส

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ใช้ “การลงนิกคกรรม” เป็นเครื่องข่มหรือลงโทษแก่พระภิกษุผู้ประพฤติผิดโดยทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยแล้วไม่ยอมรับและไม่แก้ไขให้ถูกต้อง โดยพระองค์ทรง

⁶ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9,ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อศึกษาพุทธศาสน์ คำว่าวัด”, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, 2551), หน้า 404.

⁷ ขุ.ม. (ไทย) 29 / 164 / 461 – 465.

วางกฎเกณฑ์การลงโทษแบบต่าง ๆ ตามสมควรแก่ความผิดไว้ นิคทกรรมถือว่าเป็นมาตรการลงโทษตามสมควรแก่ความผิดนั้นๆ มีปัญหาและอุปสรรคในวิธีการและข้อปฏิบัติอยู่มากมาย⁸

หลักการแห่ง “นิคทกรรม” ปรากฏในพระวินัยปิฎก ในตอนว่าด้วยกัมมขันธกะ มี 5 ประเภท คือ 1.) ตัซชนียกรรม⁹ (การชู้) 2) นียสกรรม¹⁰ (การให้กลับไปถือนิสัยใหม่) 3) ปัพพชานียกรรม¹¹ (การขับไล่) 4) ปฏิสารณียกรรม¹² (การให้กลับสำนึกได้) 5) อุกเขปนียกรรม¹³ (การยกออกจากหมู่)

นอกจากนี้ยังมีนิคทกรรมที่ทรงอนุญาตแก่ภิกษุสงฆ์ไว้ในอื่น ๆ อีก คือ

1.) ตัสสปายสิกากรรม¹⁴ (การลงโทษแก่คนผิดแม้เจ้าตัวไม่ยอมรับ) 2) ปกาสนียกรรม¹⁵ (การประกาศข้อเท็จจริงให้พุทธบริษัทรู้) 3) ปัตตนิกฺขชนกรรม¹⁶ (การคว่ำบาตร) 4) พรหมทัณฑกรรม¹⁷ (การลงพรหมทัณฑ์)

ปัจจุบันมหาเถรสมาคมได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 และมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521)ว่าด้วยการลงนิกทกรรม เพื่อเป็นหลักในการลงโทษแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ในกฎหมายมหาเถรสมาคมนี้เป็นการลงโทษสำหรับพระภิกษุเท่านั้น โดยมีพระภิกษุที่เกี่ยวข้องคือ (1) พระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุซึ่งดำรงสมณศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระราชาคณะและ (2) พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการ และผู้ดำรงสมณศักดิ์ ชั้นพระราชาคณะขึ้นไป

หลักการในการดำเนินกระบวนการพิจารณานิคทกรรมประกอบด้วย โจทก์ หมายถึง ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เสียหาย ได้แก่ 1) ผู้รับคำฟ้อง 2) ผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณา ซึ่งฟ้องพระภิกษุผู้เป็นจำเลย หรือผู้กระทำโจทก์เสียหาย โดยยื่นฟ้องเป็นหนังสือต่อผู้มีอำนาจพิจารณา โดยฟ้องข้อกล่าวหาต่อพระภิกษุผู้พิจารณาในข้อหาว่าได้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย จำเลยหมายถึงพระภิกษุซึ่งถูกโจทก์ฟ้องต่อพระภิกษุผู้มีอำนาจพิจารณาโดยกล่าวหาว่าจำเลยว่าได้กระทำความผิดหรือตกเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกทกรรม ผู้มีอำนาจลงนิกทกรรมหมายถึงพระภิกษุผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา และคณะผู้พิจารณา ซึ่งดำรงตำแหน่งสูงเป็นหัวหน้า มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีไต่สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกทกรรม คณะผู้พิจารณานิคทกรรมมี 3 ชั้นคือ คณะผู้พิจารณาชั้นต้น คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ และคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา

สำหรับการพิจารณาคดีความนั้น เมื่อมีการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาต่อศาลแล้ว ศาลจะพิจารณาคดีจากพยานหลักฐาน คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ที่ได้ยื่นต่อคณะผู้พิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรืออาญา ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง โดย

⁸ อุดลย์ นุแปงดา, “การดำเนินการทางวินัยกับพระสงฆ์ที่กระทำความผิดวินัย:พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505”, วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร 17, 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2552): 287-292.

⁹ วิ.จ. (บาลี) 6/1-10/1-14 (ไทย) 6/1-10/1/21.

¹⁰ วิ.จ. (บาลี) 6/11-20/14-26 (ไทย) 6/11-20/21-38.

¹¹ วิ.มท. (บาลี) 1/431-436/321-328, (ไทย) 1/431-436/459-467, วิ.จ. (บาลี) 6/21-32/26-43, (ไทย) 6/21-32/39-65.

¹² วิ.จ. (บาลี) 6/33-45/43-57, (ไทย) 6/33-45/65-85.

¹³ วิ.จ. (บาลี) 6/46-74/57-94, (ไทย) 6/64-74/85-152.

¹⁴ วิ.จ. (บาลี) 6/205-211/237-241, 238/2 67-269. (ไทย) 6/205-211/320—326, 238/362.

¹⁵ วิ.จ. (บาลี) 7/336-339/123-126, (ไทย) 7/336-338/180-185.

¹⁶ ตูรายละเหยียดใน วิ.จ. (บาลี) 7/265-268/27-33, (ไทย) 7/265 264/44-49.

¹⁷ วิ.จ. (บาลี) 7/445/281-284, (ไทย) 7/445/386-390, ที.ม. (บาลี) 10/216/162 (ไทย) 10/216/165, วิ. อ. (บาลี) 3/495-496/557. พุ.ธ.อ. (บาลี) 4/-/6-7.

อาศัยพยานหลักฐานเป็นหลักในการวินิจฉัย โดยพยานประกอบด้วย¹⁸ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานนิติวิทยาศาสตร์ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลในการแสวงหาความจริงโดยอาศัยพยานหลักฐาน จึงเป็นหัวใจและเป็นนิติวิธีหลักในการพิสูจน์ความจริงเพื่อตัดสินคดีที่เกิดขึ้น ดังนั้น หากโจทก์ไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิด แม้จะมีพยานบางคนของจำเลยเบิกความเป็นโทษแก่จำเลย หรือจำเลยให้การรับสารภาพ ซึ่งทำให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดก็ตาม แต่ศาลจะรับฟังพยานจำเลยหรือคำรับสารภาพของจำเลยเพื่อให้พอฟังลงโทษจำเลยโดยที่โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานมาสนับสนุนพิสูจน์ความผิดจำเลยไม่ได้¹⁹ พยานหลักฐานจึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะพยานหลักฐานจะเป็นกุญแจไขไปสู่ความจริงของคดีอาญาที่เกิดขึ้นมาว่าเป็นประการใด แม้พยานหลักฐานจะจัดแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ พยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร แต่พยานดังกล่าวเหล่านี้ก็จะต้องเชื่อมโยงพึ่งพาและสัมพันธ์กันอาจกล่าวได้ว่าไม่มีพยานประเภทหนึ่งประเภทใดโดยลำพังที่มีคุณสมบัติสมบูรณ์ในตัวจนสามารถใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงได้อย่างครบถ้วนทุกกรณี

การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบตามข้อกำหนดในนั้น เดิมยึดแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226²⁰ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวห้ามรับฟังเฉพาะแต่พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบเท่านั้น แต่ต่อมาในปี พ.ศ.2551 ได้มีการบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1 เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ความว่า “ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตราฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน หรือขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้หลายครั้งอาจดูเหมือนว่าเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจที่รัฐมอบให้ละเมิดสิทธิของประชาชนโดยอ้างว่าเป็นการแสวงหาพยานหลักฐาน ดังนั้น จึงเกิดปัญหาข้อกำหนดว่าศาลจะสามารถรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้เพียงใด และควรใช้หลักเกณฑ์หรือปัจจัยใดเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานลักษณะดังกล่าว

ราชอาณาจักรไทยมีการบัญญัติหลักการรับฟังบทตัดพยานหลักฐานไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ดังนี้ “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิด หรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 อาจกล่าวได้ว่า พยานหลักฐานทุกชนิดถือเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง แต่พยานหลักฐานนั้นจะต้องไม่ละเมิด สิทธิของจำเลย มิเช่นนั้นจะเป็นพยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟัง โดยสามารถแบ่งพยานหลักฐาน ที่ต้องห้ามมิให้รับฟังได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ 1) พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง และ

¹⁸ สมภพ เองสมบูรณ์, การตรวจสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น, (นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2551), หน้า 3.

¹⁹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 220.

²⁰ อีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์, การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญา: บทวิเคราะห์และวิจารณ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2558), หน้า 64-65.

2) พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบประการอื่น ซึ่งพยานหลักฐานในกรณีที่สอง กฎหมายกล่าวเพียงว่าเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบประการอื่น แต่กฎหมายมิได้จำกัดวิธีการ ที่ทำให้ได้มาอย่างที่กำหนดไว้ในกรณีแรก การรับฟังพยานหลักฐานตามมาตรา 226 เป็นการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบอย่างเด็ดขาด ไม่มีข้อยกเว้นให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐาน ดังนั้น แม้ว่าพยานหลักฐานชั้นนั้นจะมีคุณค่าในการพิสูจน์เพียงใด แต่ศาลก็ไม่สามารถใช้ดุลพินิจเพื่อรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้ เช่น แม้จำเลยจะรับสารภาพ แต่ก็เป็นกรรับสารภาพเนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจว่าจะจับกุมกรรณียาจำเลย และคนอื่นในบ้าน กรณีเช่นนี้เป็นการรับสารภาพที่มาจากกรรับฟังข้อเท็จจริง จึงไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้

แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติมาตรา 226 เป็นบทตัดพยานหลักฐานที่ต้องห้ามรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ แต่มิได้หมายความว่าพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาโดยมิชอบด้วย จากแนวคำพิพากษาฎีกาอาจกล่าวได้ว่า พยานหลักฐานที่ “เกิดขึ้น” ต่างกับ “ได้มา” โดยพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบอาจได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบก็ได้ เช่น มิตรที่ใช้ในการกระทำความผิด²¹ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ ส่วนการได้มาจะชอบหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ หากเจ้าหน้าที่ค้นพบมิตรเล่มนั้นโดยมิหมายค้น หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมาย พยานหลักฐานนั้นก็เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบ แต่หากเจ้าหน้าที่ไม่มีหมายค้น และไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนในกฎหมาย พยานหลักฐานดังกล่าวก็เป็นพยานหลักฐาน โดยศาลฎีกาเคยวินิจฉัยเกี่ยวกับพยานหลักฐานว่า แม้การตรวจค้นอาจกระทำโดยมิชอบ เพราะเป็นการตรวจค้นโดยไม่มีหมายค้น แต่ก็เป็นเรื่องที่จะไปว่ากล่าวกันอีกส่วนหนึ่งต่างหาก หากมิผลทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานไม่ชอบด้วยไม่ พยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นและยึดซึ่งกระทำโดยมิชอบ เพราะไม่ได้บันทึกรายละเอียดแห่งการค้น และไม่ได้รับบุลียงของที่ค้นได้นั้น กฎหมายมิได้บัญญัติว่าหากไม่มีการปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าว จะรับฟังไม่ได้ ดังนั้น ศาลจึงรับฟังพยานหลักฐานนั้นเพื่อลงโทษจำเลยได้

เนื่องจากมาตรา 226 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้บัญญัติวางหลักชัดเจนในการรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น โดยชอบ แต่ได้มาโดยมิชอบ ส่งผลให้เกิดปัญหาว่าพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ แต่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย จะสามารถรับฟังได้หรือไม่ เพียงใด และใช้หลักการใดในการพิจารณา ต่อมาในปีพ.ศ. 2551 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีการวางหลักการรับฟังพยานหลักฐานไว้ในมาตรา 226/1 ความว่า “ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกหรือความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดพระธรรมวินัย และในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น
- (2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี

²¹ พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์, “การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), หน้า 15.

(3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(4) ผู้ที่กระทำโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาและวิเคราะห์การรับฟังพยานหลักฐานในการลงนิคหกรรมตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1 เพื่อศึกษาหลักการรับฟังพยานหลักฐานในการลงนิคหกรรมตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) และการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อเปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานการลงนิคหกรรมตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) และเพื่อสรุปปัญหาอุปสรรคในวิธีการลงนิคหกรรม รวมทั้งเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการลงนิคหกรรมตามกฎหมายเถรสมาคมให้เหมาะกับยุคสมัยในปัจจุบัน ตามหลักวิธีพิจารณาวิญญัติการลงนิคหกรรม ลักษณะการลงนิคหกรรม วิธีอ้างพยานหลักฐาน วิธีบังคับใช้ตามคำวินิจฉัยในการลงนิคหกรรม และการรับฟังพยานหลักฐานให้เป็นไปโดยยุติธรรมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักการลงนิคหกรรมตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521)
- 2) เพื่อศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 และมาตรา 226/1
- 3) เพื่อเปรียบเทียบการรับฟังพยานหลักฐานการลงนิคหกรรมตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะของการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ งานวิจัย บทความทางวิชาการ และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการรับฟังพยานหลักฐานตามหลักการลงนิคหกรรมตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) และการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 และมาตรา 226/1 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างเป็นระบบกับแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งผลทางการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับคณะสงฆ์ต่อไป

4. ผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการรับฟังพยานหลักฐานจากกฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) แบ่งสาระสำคัญของกฏนิคหกรรมเป็น 6 ประการ คือ 1) บทนิยามแห่งกฏนิคหกรรม 2) วิธีปฏิบัติเบื้องต้นในการลงนคหกรรม 3) วิธีไต่สวนมูลฟ้องในการลงนคหกรรม 4) วิธีอ้างพยานหลักฐานในการลงนคหกรรม 5) วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยการลงนคหกรรม 6) บทลงโทษในการลงนคหกรรม ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แบ่งเป็น ประการ คือ 1) การฟ้องร้องคดีอาญา 2) การไต่สวนมูลฟ้อง 3) การอ้างพยานหลักฐาน 4) การบังคับวินัยคดี และ 5) บทลงโทษ ดังต่อไปนี้

1) การฟ้องร้อง

กฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมแบ่งเป็น

1.1 ผู้ยื่นฟ้อง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้เสียหาย ผู้กล่าวหา ผู้แจ้งความผิด

1.2 ผู้พิจารณาเบื้องต้น ได้แก่ เจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครองชั้นต้น

1.3 องค์คณะผู้พิจารณา ได้แก่ องค์คณะผู้พิจารณาชั้นต้น องค์คณะผู้พิจารณาชั้น

อุทธรณ์ และองค์คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แบ่งเป็น

1.1 ผู้ยื่นฟ้อง ได้แก่ ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ

1.2 ผู้พิจารณาเบื้องต้น ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น

1.3 องค์คณะผู้พิพากษา ได้แก่ องค์คณะผู้พิพากษาชั้นต้น องค์คณะผู้พิพากษาชั้น

อุทธรณ์ และองค์คณะผู้พิพากษาชั้นฎีกา

2) การไต่สวนมูลฟ้อง

กฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมแบ่งเป็น

2.1 การตรวจดูคำฟ้องผู้พิจารณาตรวจดูคำฟ้องแล้วมีคำสั่งรับฟ้องหรือไม่รับฟ้อง

2.2 หากรับฟ้องให้มีการไต่สวนมูลฟ้องจากพยานหลักฐานว่า การกระทำของจำเลย

มีความผิดหรือไม่ ถ้าผิดก็พิพากษาได้เลย

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแบ่งเป็น

2.1 การตรวจดูคำฟ้องผู้พิพากษาตรวจดูคำฟ้องแล้ว มีคำสั่งรับฟ้องหรือไม่รับฟ้อง

2.2 หากรับฟ้องโดยผู้ฟ้องเป็น ก. ผู้ฟ้องเป็นอัยการ ไม่ต้องมีการไต่สวน โดยให้

สืบพยานจากพยานหลักฐาน ว่าการกระทำของจำเลยมีความผิดหรือไม่ ถ้าผิดก็พิพากษาได้เลย ข. ผู้ฟ้องไม่เป็นอัยการ ต้องมีการไต่สวน ถ้ามีมูลจึงให้สืบพยานจากพยานหลักฐาน ว่าการกระทำของจำเลยมีความผิดหรือไม่ ถ้าผิดก็พิพากษาได้เลย

3) การอ้างพยานหลักฐาน

กฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมแบ่งเป็น

3.1 พยานบุคคล

3.2 พยานเอกสาร

3.3 พยานวัตถุ

3.4 พยานผู้เชี่ยวชาญ

โดยผู้พิจารณาไม่มีอำนาจออกหมายเรียกพยานต่าง ๆ ได้

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแบ่งเป็น

3.1 พยานบุคคล

3.2 พยานเอกสาร

3.3 พยานวัตถุ

3.4 พยานผู้เชี่ยวชาญ

แต่ผู้พิพากษามีอำนาจออกหมายเรียกพยานต่าง ๆ ได้ ถ้าผู้ใดได้รับหมายแล้วไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษจำคุก

4) วิธีบังคับตามคำวินิจฉัย

กฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมมีวิธีบังคับตามคำวินิจฉัยได้กำหนดไว้ว่า เมื่อจำเลยรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่สุดแล้วให้คณะผู้พิจารณาซึ่งอ่านคำวินิจฉัยแจ้งผลคำวินิจฉัยแก่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นทราบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวิธีบังคับตามคำวินิจฉัย ได้กำหนดไว้ว่า การอ่านคำพิพากษาต้องอ่านให้คู่ความฟังแล้วให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้ ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่หากจำเลยกระทำความผิดให้ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยตามความผิดนั้น

5) บทลงโทษ

การลงโทษนิคหกรรมตามกฎหมายมหาเถรสมาคม มี 2 ชนิด คือ 1. การลงนิคหกรรม ซึ่งมีโทษที่จะต้องลงนิคหกรรมอยู่ 2 ประการ คือ 1) นิคหกรรมให้สึก ในกรณีที่ภิกษุต้องครุการบัติ (อาบัติหนัก ได้แก่ ปาราชิก) 2) นิคหกรรมไม่ถึงให้สึก ในกรณีที่ภิกษุต้องอาบัติขานตกลาง คือ อาบัติสังฆาติเสส เป็นต้น 2. การสละสมณเพศ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ 1) การให้สละสมณเพศตามคำสั่งมหาเถรสมาคม 2) การให้สละสมณเพศเพราะเป็นบุคคลล้มละลาย 3) การให้สละสมณเพศเพราะถูกจับในข้อหาคดีอาญา และ 4) การให้สละสมณเพศเพราะต้องจำคุก กักขัง

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการลงโทษ มี 2 ประการ คือ 1. จำเลยมิได้กระทำความผิด ให้พิพากษายกฟ้อง หรือปล่อยตัวชั่วคราว 2. จำเลยได้กระทำความผิด ให้พิพากษาลงโทษจำเลยตามความผิด เช่น ประหารชีวิต จำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการแก้กฎหมาย

จากการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ทั้งในส่วนของมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สมควรที่จะนำไปศึกษา เพื่อทำความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญและนำไปปรับปรุงพัฒนากระบวนการ ขั้นตอนระงับอธิกรณ์ให้สอดคล้องกับกฎหมายและรักษาพระธรรมวินัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอแนะ ดังนี้

1. ทำการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ในข้อ 55 โดยการเพิ่มเติมข้อความเนื้อหาเป็นวรรคที่ 3 ของข้อ 55 โดยมีข้อความ ดังนี้

“ในกรณีที่ความปรากฏแก่คณะผู้พิจารณาว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้คณะผู้พิจารณารับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ ให้คณะผู้พิจารณาพึงพินิจถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน

(2) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี

(3) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ

(4) ผู้ที่กระทำโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการ

ลงโทษหรือไม่เพียงใด

2. ทำการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐานของคณะผู้พิจารณา และการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะว่าในเรื่องการแจ้ง หรือการเรียกตัวไปยังพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย เริ่มตั้งแต่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งรับคำฟ้องตามข้อ 13 เป็นต้นไป ควรเพิ่มเติมถึงวิธีการแจ้ง หรือเรียกตัวจำเลยว่าต้องทำโดยวิธีใดและมีขั้นตอนรายละเอียดอย่างไร เพื่อให้พระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลยได้รับทราบการแจ้งหรือการเรียกตัวโดยชอบด้วยกฎหมายอย่างไร และมีหลักฐานยืนยันได้อย่างไร

(2) ขอให้การไต่สวนมูลฟ้องตามข้อ 19 ดำเนินการโดยเปิดเผย ไม่กระทำเป็นการลับ เพื่อแสดงความโปร่งใสและเป็นธรรมต่อพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย

(3) เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ขอเสนอแนะให้พระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ และไม่ตติสทธิที่จำเลยจะมีผู้มีความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นพระภิกษุหรือฆราวาสมาช่วยเหลือ ทั้งนี้ พระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง โดยตั้งผู้ช่วยเหลือให้ทำการซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ ก็ได้ หรือพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลยจะไม่มาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง แต่แต่งตั้งผู้ช่วยเหลือมาซักค้านพยานโจทก์ด้วย ก็ได้ ทั้งนี้ หากมีการเพิ่มเติมให้อำนาจแก่พระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลยแล้ว ก็จะทำให้คดีสามารถเสร็จสิ้นไปได้อย่างรวดเร็ว โดยการยกฟ้อง ในกรณีที่พระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลยนั้นถูกกักขังใส่ความ

(4) ขอเสนอแนะให้ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยสามารถตั้งผู้ช่วยเหลือซึ่งมีความรู้ทางกฎหมายเป็นอย่างดี เช่น กำหนดคุณสมบัติว่าต้องจบนิติศาสตรบัณฑิตเป็นอย่างน้อย ให้เข้าช่วยเหลือทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยในการสืบพยาน ตามข้อ 33 และข้อ 34 เรื่อยไปจนคดีเสร็จสิ้น ซึ่งอาจตั้งผู้ช่วยเหลือทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยได้ ทั้งในชั้นการพิจารณาวินิจฉัยโดยผู้พิจารณาชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา จนคดีถึงที่สุดไม่ว่าโดยการพิจารณาวินิจฉัยในชั้นใดก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพตามกฎหมาย มีความโปร่งใส บริสุทธิ์ และยุติธรรมต่อทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย

3. เนื่องจากผู้วิจัยได้เสนอแนะให้เพิ่มเติมเนื้อหาและบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1 เป็นข้อความวรรคที่ 3 ในข้อ 55 ของกฎหมายธรรมนูญศาลฎีกาฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ดังกล่าวไว้ในข้อเสนอนี้ข้างต้นนั้น ทำให้มหาเถรสมาคมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีหน้าที่ต้องถวายความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งข้อกฎหมาย และวิธีดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้พระภิกษุทั้งไปทราบ โดยเฉพาะพระภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์เป็นพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไป จะต้องได้รับการถวายความรู้ในเรื่องการดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยเพื่อลงนิคหกรรมในคณะผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณาตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมเป็นอย่างดี เพื่อก่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้องตามกฎหมาย และเกิดความยุติธรรมแก่ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่ามีประเด็นสำคัญของเนื้อหาของกฎหมายในกฎหมายธรรมนูญศาลฎีกาฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ที่น่าจะทำการศึกษาวิจัยต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่วงการพระภิกษุสงฆ์และพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต

1. เพื่อให้กรณีที่พระภิกษุรูปใดก็ตามที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืนพระธรรมวินัยสามารถทำให้ข้อพิพาทจบหรือเสร็จสิ้นลงได้ก่อนที่พระภิกษุผู้พิจารณาจะมีคำสั่งให้รับคำฟ้องไว้พิจารณา โดยการนำ “ระบบการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี” ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาปรับใช้กับกฎหมายธรรมนูญศาลฎีกาฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) โดยให้มีการตั้งผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมเข้าไปประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับพระภิกษุผู้กล่าวหาในเบื้องต้น เพื่อให้ข้อพิพาทจบลงได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีตามกฎหมายธรรมนูญศาลฎีกาฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ข้อ 12 ทั้งนี้ ระบบการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีถึงเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอีกอย่าง ที่จะสามารถทำให้ข้อพิพาทจบลงได้อย่างรวดเร็ว สะดวก และประหยัด ที่สำคัญคือเกิดความยุติธรรมแก่ผู้พิพาททั้งสองฝ่าย

2. ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการทำวิจัยเพื่อเสนอแนะให้นำระบบการคัดค้านผู้พิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 ถึงมาตรา 14 มาปรับใช้กับผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณาในกฎหมายธรรมนูญศาลฎีกาฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) โดยบัญญัติเพิ่มเติมเนื้อหาทางกฎหมายในเรื่องเหตุคัดค้านผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณารูปเดียวหรือทั้งคณะ ผู้มีสิทธิคัดค้านรวมถึงสภาพบังคับจากผู้พิจารณาหรือผู้พิจารณาไม่ยินยอมถอนตัว โดยให้สามารถใช้ได้ทั้งการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมในชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรมต่อปัญหาเรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิจารณา หรือคณะผู้พิจารณา กับโจทก์ จำเลย ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย อันอาจนำไปสู่การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมโดยอคติได้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยมีความเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นองค์ความรู้สำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมตามกฎหมายอาญา มาตรา 11 (พ.ศ.2521) โดยเฉพาะในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานของผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา ทั้งในขั้นตอนของการรับฟัง การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม และจะยังก่อให้เกิดประโยชน์ ความสะดวก และความมีประสิทธิภาพในการประสานความยุติธรรมให้แก่ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยในการลงนิคหกรรม และที่สำคัญที่สุด คือ เพื่อให้พระภิกษุผู้ตกเป็นจำเลยจะได้มีโอกาสในการแสดงพยานหลักฐานต่อสู้คดียืนยันความบริสุทธิ์ได้อย่างเต็มที่ อันจะก่อให้เกิดมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมขึ้นแก่วงการพระสงฆ์ และถือเป็นการเกื้อหนุนและค้ำจุนพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.
- ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ. **การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญา: บทวิเคราะห์และวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2558.
- พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์. “การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”. **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9, ราชบัณฑิต). **พจนานุกรมเพื่อศึกษาพุทธศาสน์ คำวัต**. พิมพ์ครั้งที่ 3.(กรุงเทพมหานคร :ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, 2551).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). **วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, 2550.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- สมภพ เองสมบุญ. **การตรวจสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น**. นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2551.
- อดุลย์ นุแปงถา. “การดำเนินการทางวินัยกับพระสงฆ์ที่กระทำผิดวินัย:พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505”. **วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร** 17. 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2552): 287-292.